

## Σαν να μην πέρασε μια μέρα\*...

Δρ Γιώργος Πολυράκης  
Χειρουργός-Συγγραφέας

Τα έξι χρόνια που έζησα στη Στρατιωτική Ιατρική Σχολή στη Θεσσαλονίκη, ο καλύτερός μου φίλος ήταν ο συμφοιτητής μου ο Γιάννης, από κάποιο νησί. Γνωριστήκαμε τη μέρα που μπήκαμε στη σχολή και ταιριαξαμε από την πρώτη στιγμή, παρόλο που ήμασταν εντελώς διαφορετικοί τόσο εμφανισιακά όσο και σε πάμπολλα άλλα. Ο Γιάννης ήταν πολύ ήσυχο παιδί, εγώ δεν άφηνα κανέναν σε ησυχία: συνεχώς κάτι σκαρφιζόμουνα να σκαρώσω σε κάποιον συμφοιτητή μας. Ο Γιάννης, με το που έβλεπε να χορεύουν κάποιον μοντέρνο χορό, τον μάθαινε αμέσως χωρίς να κάνει πρόβα και την άλλη μέρα ήταν ικανός να τον χορέψει τέλεια. Εγώ δυσκολευόμουν αφάνταστα στο μάθημα του χορού. Εκείνος δε θύμωνε ποτέ και για κανένα λόγο, εγώ εύκολα αρπαζόμουν όταν με πείραζε κάποιος. Ο Γιάννης κοιμόταν συνεχώς στα μελετητήρια κι εγώ, που καθόμουν στο διπλανό γραφείο διαβάζοντας, τον ξυπνούσα σκουπώντας τον, και κάθε φορά που τον ξυπνούσα εκείνος γυρνούσε προς το μέρος μου και, κάνοντας με τα χέρια μια κίνηση απόγνωσης, έλεγε πάντα το ίδιο πράγμα: «Άφησέ με ήσυχο, μωρέ, π' ανάθεμα την ατυχία μου, που με βάλανε να κάθομαι δίπλα σου». Εγώ ήμουν πάντα πολύ μελετηρός, ο Γιάννης έκανε συνεχώς χαβαλέ, ωστόσο, κούτσα κούτσα, περνούσε τα μαθήματα χωρίς να χάσει ποτέ χρονιά. Κι ακόμη, εκείνος είχε έντονα ανεπτυγμένη την αίσθηση του χιούμορ, κάτι που εγώ δε νομίζω ότι είχα ποτέ. Τον θυμάμαι μια φορά που είχε μπει αιφνιδιαστικά ο διοικητής της σχολής στα μελετητήρια, να σηκώνεται ξαφνικά και να τον ρωτά, αφήνοντάς μας άφωνους: «Κύριε διοικητά, ξέρετε ποιο είναι το άκρον άωτον της φασαρίας;»

«Όχι» απάντησε ο διοικητής με μια υποψία από χαμόγελο, ανάμεικτο με κάποια δόση απορίας για το θράσος του νεαρού, στο πάντα αυστηρό πρόσωπό του.

«Το άκρον άωτον της φασαρίας είναι να χορεύει ο...», στο σημείο αυτό είπε το επώνυμό του δείχνοντας ταυτόχρονα με το δείκτη του δεξιού χεριού τον εαυτό του, «ροκ εν ρολ πάνω σε λαμαρίνες». Ο Γιάννης ήταν πράγματι πολύ αδύνατος: ένας σκέτος σκελετός με δερμάτινο περίβλημα. Κανείς δεν είχε τολμήσει ποτέ να αστειευθεί με το διοικητή μας. Εκείνος το τόλμησε στα καλά καθούμενα και ο διοικητής, παρερμηνεύοντας ίσως την πρόθεσή του, του υποσχέθηκε διπλή μερίδα φαγητού.

Θυμάμαι ακόμη ότι, όταν ήμασταν στο έκτο έτος της Ιατρικής και είχαμε μια σχετική ελευθερία κινήσεων, εκείνος είχε ενοικιάσει ένα δωματάκι ακριβώς δίπλα στη Στρατιωτική Ιατρική. Μια μέρα είδα στον τοίχο του ένα ημερολόγιο κι ο Γιάννης μου είπε να το κοιτάξω από την πίσω μεριά. Το γύρισα μπρος-πίσω κι άρχισα να διαβάζω αυτά που είχε γράψει με το χέρι του: «Δευτέρα: 8-9.30 Ρούλα, 9.45-11.00 Φωφώ». «Κανονίζω», μου εξήγησε, «να έχω κλείσει ραντεβού με τη Φωφώ κοντά στο σημείο που θα αφήσω τη Ρούλα φεύγοντας απ' εδώ». Παρακάτω έγραφε: «Τρίτη, 8-9.30 Νίτσα, 9.45-11.00 Πόπη». Και παρακάτω «Τετάρτη: ρεπό».

Στο πορτοφόλι του κρατούσε μία φωτογραφία που τον έδειχνε μωρό ενός έτους. Μου την πρωτοέδειξε όταν ήμασταν στο τέταρτο έτος της Ιατρικής, ρωτώντας με: «Έχεις δει ασχημότερο μωρό;»

«Όχι», απάντησα αυθόρμητα, ενώ αναρωτιόμουν αν αυτό που έβλεπα στη φωτογραφία ήταν άνθρωπος ή πιθηκάκι.

«Τη φυλάσσω ως κόρη οφθαλμού. Δεν ξέρεις πόσο χρήσιμη μου είναι!», είπε παίρνοντάς την από το χέρι μου.

«Γιατί;» απόρρησα.

«Κοίτα να δεις. Όταν βαρεθώ κάποια κοπέλα ή όταν εκείνη αρχίζει να μιλάει για γάμο, της δει-

\* Από την ομότιτλη συλλογή διηγημάτων του συγγραφέα.

χων τη φωτογραφία και της λέω: κοίτα πώς ήμουνα. Αν παντρευτούμε, τέτοια παιδιά θα κάνουμε, οπότε εκείνη κόβει ρόδα μυρωμένα...»

\* \* \*

Όσες φορές επρόκειτο να εξετασθούμε γραπτώς σε κάποιο μάθημα, φρονιζάμε να μπορούμε με τους πρώτους στο αμφιθέατρο και ο Γιάννης καθόταν πάντα στην πίσω από μένα σειρά και μια θέση αριστερότερα μου. Εγώ τον διευκόλυνα στρέφοντας ελάχιστα το κορμί μου κι έτσι κατάφερνε πάντοτε να αντιγράψει. Όταν τελειώναμε, παρέδιδε την κόλλα του δέκα, δεκαπέντε λεπτά αφότου είχα παραδώσει τη δική μου, ώστε να μην πέσουν η μία πάνω στην άλλη και αντιληφθεί ο καθηγητής ότι είχαμε γράψει ακριβώς τα ίδια. Μου είχε απόλυτη εμπιστοσύνη και δεν παραδέχτηκε ποτέ ότι θα μπορούσα να γράψω λάθος κάποιο θέμα και να τον πάρω έτσι στο λαιμό μου. «Μην το συζητάς, εσύ είσαι διαβασμένος», έλεγε πάντα και το σημαντικότερο ήταν ότι το πίστευε.

Ωστόσο, κάποια φορά, στο πέμπτο έτος, πήγα να γράψω Τοξικολογία εντελώς αδιάβαστος, όπως άλλωστε και το 99% των συμφοιτητών μου. Η Τοξικολογία ήταν ένα χοντρό βιβλίο, τυπωμένο σε πολύγραφο, τόσο κακογραμμένο και τόσο δυσνόητο, που δεν καταλάβαινες αν αυτά που διάβαζες ήταν ελληνικά ή κινέζικα. Η μοναδική περίπτωση για να τα καταφέρεις να γράψεις στις εξετάσεις ήταν να το αποστηθίσεις σαν παπαγάλος, κάτι που δεν το επιχειρούσε σχεδόν κανείς, μια και μελλοντικά θα χρειαζόταν μόνο σε όποιον θα έπαιρνε ειδικότητα ιατροδικαστή. Τότε, όμως, θα είχε τη δυνατότητα να διαβάσει άλλα βιβλία και όχι το συγκεκριμένο του συγκεκριμένου καθηγητή. Ωστόσο, και αυτό το μάθημα όφειλες να το περάσεις κάποια στιγμή, έστω κι αν το είχες κάνει μεταφορά, και για να τα καταφέρεις έπρεπε να στηριχθείς σ' ένα μυστικό που διαδιδόταν απ' αυτούς που είχαν εξετασθεί την προηγούμενη χρονιά. Το μυστικό ήταν ότι δε θα 'πρεπε, επ' ουδενί λόγω, να παραδώσεις λευκή την κόλλα σου. Μπορούσες να γράψεις έκθεση ιδεών, να περιγράψεις τις εντυπώσεις σου από το πρώτο αεροπορικό σου ταξίδι ή στιδήποτε άλλο σου κατέβαινε στο κεφάλι εκείνη την ώρα. Αρκεί να μην παρέδιδες λευκή κόλλα. Κι όλα αυτά επειδή ο καθηγητής δε διάβαζε, λέει, ποτέ τις κόλλες. Τις άνοιγε, λέει, και τις τοποθετούσε όλες ανοιχτές τη μια μέσα στην άλλη, πάνω σ' ένα τεντωμένο

σχοινί. Ύστερα, λέει, τίνιζε το σχοινί και οι κόλλες πέφτανε κάτω. Σ' αυτές που είχαν πέσει στα δεξιά έβαζε, λέει, προβιβάσιμο βαθμό και σ' αυτές που είχαν πέσει στ' αριστερά έβαζε πάντα βαθμό κάτω από τη βάση. Τώρα, πώς είχε γίνει γνωστό αυτό το μυστικό, αυτό παρέμενε μυστήριο. Οι φήμες έλεγαν ότι το είχε φανερώσει κάποιος συνεργάτης του καθηγητή για να τον εκδικηθεί επειδή τον είχε απολύσει από τη θέση του.

Όταν, λοιπόν, έφτασε η μέρα που θα γράφαμε Τοξικολογία, μπήκαμε με τον Γιάννη από τους πρώτους στο αμφιθέατρο, κι εκείνος, όπως έκανε πάντα, κάθισε πίσω και αριστερά μου. Κάποια στιγμή μπήκε κι ο καθηγητής με την κουστωδιά του κι εκφώνησε τα θέματα, τα οποία, φυσικά, δε μου έλεγαν τίποτα, ωστόσο άρχισα να γράφω χωρίς χρονοτριβή. Περιέγραψα με κάθε λεπτομέρεια μια παμπάλαιη εκκλησία στο χωριό μου, την οποία είχαν βεβηλώσει κάποτε οι Τούρκοι βγάζοντας τα μάτια των αγίων από τις αγιογραφίες που κάλυπταν τους τοίχους της, κι ύστερα περιέγραψα τις εντυπώσεις μου από ένα ταξίδι στη Γαύδο. Όταν τελείωσα τις περιγραφές, γύρισα την κόλλα στην πρώτη σελίδα και το μάτι μου έπεσε σ' ένα από τα θέματα: «Τάξος ο Αργοφόρος» διάβασα κι αμέσως αναρωτήθηκα τι πράγμα να ήταν αυτός ο Τάξος.

Βρισκόμουν σε πολύ καλή ψυχική διάθεση εξαιτίας αυτών που είχα περιγράψει προηγουμένως —είχα γόνιμη φαντασία, όπως μου έλεγαν οι καθηγητές μου στο γυμνάσιο κάθε φορά που μας έβαζαν να γράψουμε ελεύθερο θέμα στην έκθεση— κι έτσι βάλθηκα, σώνει και καλά, να προσπαθώ να φανταστώ τι μπορεί να ήταν αυτός ο Τάξος ο Αργοφόρος. Τελικά κατέληξα ότι ήταν ψάρι κι άρχισα να το περιγράφω λεπτομερώς: περιέγραψα το μέγεθος και το χρώμα του, τον αριθμό των πτερυγίων του, τη συνομοταξία, το είδος και την οικογένεια στην οποία ανήκε, τη θάλασσα όπου θα μπορούσε να το βρει κανείς, η οποία ήταν —φυσικά— ο Ειρηνικός ωκεανός, και τους εχθρούς του —αυτό ήταν εύκολο: τα μεγαλύτερά του ψάρια. Ύστερα έριξα μια ματιά στο γραπτό μου: δεν είχε την παραμικρή μουντζούρα, την παραμικρή διόρθωση και ήταν γραμμένο με καλλιγραφικά γράμματα. Με δυο λόγια: ένα τέλειο γραπτό. Ικανοποιημένος, παρέδωσα την κόλλα μου και βγήκα από το αμφιθέατρο. Λίγα λεπτά αργότερα βγήκε κι ο Γιάννης.

«Τι έγινε;» τον ρώτησα μόλις με πλησίασε.

«Εντάξει!» απάντησε ικανοποιημένος κι εκείνος.

«Τι εντάξει; Μια εκκλησία του χωριού μου κι ένα ταξίδι σε κάποιο νησί περιέγραψα. Αυτά αντέγραψες».

«Ε, και; Ό,τι έγραψες εσύ έγραψα κι εγώ. Εντάξει, σου λέω».

Εκείνη τη στιγμή το μάτι μου πήρε τον Στάθη, που ερχόταν προς το μέρος μας, βγαίνοντας από το αμφιθέατρο. Ο Στάθης ανήκε στο ένα τοις εκατό, σ' αυτούς που είχαν αποστηθίσει την Τοξικολογία, κι εμένα στο μυαλό μου είχε κολλήσει η απορία τι να ήταν ο Τάξος.

«Στάθη, τι είναι ο Τάξος;» τον ρώτησα μόλις ήρθε κοντά μας.

«Εσύ τι έγραψες ότι είναι;» με ρώτησε επιθετικά, όπως έκανε πάντα σ' όποιον τον ρωτούσε κάτι.

«Ψάρι».

Ο Στάθης έβγαλε τα χέρια του από τις τσέπες του και μου έδωσε δυο μεγαλοπρεπείς μούντζες. Στεκόταν τόσο κοντά μου, που οι παλάμες του ακούμπησαν σχεδόν στο πρόσωπό μου. «Να, ηλίθιε!» είπε με περιφρόνηση.

Δε θύμωσα, επειδή τον Στάθη δεν τον παρεξηγούσαμε ποτέ, ό,τι και να έκανε.

«Γιατί, βρε Στάθη, τα κάνεις αυτά;» τον ρώτησα.

«Διότι είσαι ηλίθιος. Ο Τάξος ο Αργοφόρος, αγράμματε, είναι φυτό, από τα φύλλα του οποίου παράγεται μια δηλητηριώδης ουσία, η ταξίνη», απάντησε και μου γύρισε την πλάτη.

Έτσι έμαθα τι είναι ο Τάξος ο Αργοφόρος. Κι είναι το μόνο που μου έμεινε από την Τοξικολογία. Κι αυτό χάρη στον Στάθη.

Το αστείο ήταν ότι, όταν βγήκαν τα αποτελέσματα, εγώ κι ο Γιάννης είχαμε περάσει, ενώ ο Στάθης είχε κοπεί...

\* \* \*

Κάποια Κυριακή τον Νοέμβρη, όταν ήμασταν στο τέταρτο έτος της Ιατρικής, ο Γιάννης αρρώστησε ξαφνικά από βαριά γαστρεντερίτιδα και μπήκε στο νοσοκομείο με ακατάσχετες διαρροϊκές κενώσεις. Την ίδια μέρα ένας συμμαθητής μας, στενός φίλος και των δύο, μπήκε στο αναρωτήριο της Στρατιωτικής Ιατρικής, πήρε κρυφά ένα σφραγισμένο κουτί που περιείχε εκατό ασπιρίνες, ανέβηκε ύστερα στο Πανόραμα, διέλυσε τις ασπιρίνες σε νερό και το ήπιε. Κανείς δεν έμα-

θε ποτέ γιατί το έκανε. Ήταν ένα παιδί χαρούμενο, πρόθυμο να κάνει πάντα το καλό κι αγαπητό σε όλους.

Λίγη ώρα αργότερα, οι ασπιρίνες απορροφήθηκαν από το βλεννογόνο του στομάχου κι άρχισαν τα συμπτώματα, τα οποία επιδεινώνονταν ταχύτατα. Το παλικάρι ήξερε πια τι το περίμενε. Εκείνες τις στιγμές φοβήθηκε – κι ήταν ανθρώπινο. Είναι σίγουρο ότι μετάνιωσε – κι ήταν αυτό ανθρώπινο – και, βγαίνοντας στον κεντρικό δρόμο, σταμάτησε το πρώτο διερχόμενο αυτοκίνητο, είπε στον οδηγό του τι είχε κάνει και ζήτησε να το μεταφέρει στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο, ήταν όμως πολύ αργά πια. Όταν έφτασε, παρουσίαζε βαρύ πνευμονικό οίδημα και λίγη ώρα αργότερα πέθανε.

Τη μέρα της κηδείας ο Γιάννης νοσηλευόταν ακόμη στο νοσοκομείο. Δύο μέρες αργότερα, όταν πια είχε πάρει εξιτήριο, είχαμε μάθημα επτά με οκτώ το βράδυ στο νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ. Την ώρα που πηγαίναμε ο Γιάννης μου ζήτησε να πάμε μετά το μάθημα στο νεκροταφείο.

«Γιατί;» τον ρώτησα, αν και ήμουν σίγουρος ότι ήξερα την απάντηση.

«Θέλω να προσευχηθώ στον τάφο του φίλου μας, κι επειδή δεν ήμουν στην κηδεία, δεν ξέρω πού τον έχουν θάψει».

«Καλά», συμφώνησα. «Πρέπει να βιαστούμε όμως να γυρίσουμε στη σχολή, γιατί, αν αργήσουμε, θα φάμε καμπάνα, οπότε πάει η έξοδος της Κυριακής. Και ξέρεις, καλό είναι να μη γίνει αυτό, όχι για τίποτε άλλο, αλλά επειδή την Κυριακή πρέπει να πάμε στο σπίτι του φίλου μας, να συμπαρασταθούμε στη μάνα του...»

«Δε θα αργήσουμε».

Το νεκροταφείο της Ευαγγελίστριας απέχει από το ΑΧΕΠΑ πέντε λεπτά με τα πόδια. Φτάσαμε γρήγορα και σταθήκαμε μπροστά στον τάφο. Ήταν ακόμη σκεπασμένος από τα στεφάνια...

Σταθήκαμε ακίνητοι για μερικές στιγμές, αρνούμενοι ακόμη να πιστέψουμε ότι ο φίλος μας είχε φύγει για πάντα στα είκοσι δύο του και ότι δε θα τον ξαναβλέπαμε ποτέ. Ύστερα άκουσα τον Γιάννη να λέει με φωνή σπασμένη: «Δε σου έφερα λουλούδια, επειδή δεν είχα λεφτά να τα αγοράσω... σου έφερα όμως τσιγάρα...» Είχε βγάλει από την τσέπη του ένα ανέγγιχτο πακέτο και, γονατίζοντας, το απόθεσε απαλά πάνω στο χώμα που σκέπαζε τον τάφο. Ο φίλος μας ήταν καπνιστής από τότε που τον γνωρίσαμε.

Έμεινε γονατισμένος για ένα-δύο λεπτά κι ύστερα ξέσπασε σε κλάματα. Για πολλή ώρα το κορμί του τρανταζόταν από δυνατούς λυγμούς. Εγώ σιγόκλαιγα...

Κάποια στιγμή ο Γιάννης έπαψε να κλαίει, σηκώθηκε λέγοντας «πάμε», ωστόσο, την επόμενη στιγμή, τα μάτια του εστιάστηκαν στον τάφο που ήταν φρεσκοανοιγμένος κολλητά σ' εκείνον του φίλου μας, περιμένοντας τον αυριανό κάτοικό του. Για αρκετές στιγμές εξακολουθούσε να κοιτάζει τον ανοιχτό τάφο χωρίς να λέει τίποτα, κι εγώ αναρωτιόμουν τι να σκεφτόταν. Άξαφνα, τον είδα να γυρίζει και να με κοιτάζει με μια έκφραση αλλιώτικη και ολότελα παράταιρη με κείνες τις στιγμές.

«Μπαίνουμε;» μου είπε.

Νόμισα ότι δεν είχα ακούσει καλά.

«Πού;» ρώτησα αβέβαια.

Έδειξε με μια κίνηση του χεριού τον ανοιχτό τάφο.

«Εκεί! Στον τάφο», είπε λες και χρειαζόταν διευκρίνιση.

Είχα σαστίσει ακούγοντάς τον. Αυτό που είχε ξεστομίσει μου είχε φανεί εξωφρενικό. Για μια-δυο στιγμές νόμισα ότι αστειευόταν, κοιτάζοντάς τον, όμως, βεβαιώθηκα ότι μιλούσε σοβαρά.

«Δεν είσαι καλά!» ήταν το μόνο που βρήκα να πω.

«Γιατί, μωρέ; Όλοι εδώ θα μπορούμε μια μέρα...»

«Κι είναι ανάγκη να μπορούμε από τώρα;»

«Έλα, μωρέ, να δούμε πώς είναι...»

«Ε, κι αν δούμε πώς είναι, τι θα καταλάβουμε; Όταν θα μας βάλουν μέσα, ούτε θα βλέπουμε ούτε θα ακούμε.»

«Πού το ξέρεις; Βγήκε κανείς απ' εκεί μέσα για να πει αν άκουγε ή αν έβλεπε;»

«Δε βγήκε κανείς, αλλά αυτό που λες να κάνουμε, Γιάννη, μου ακούγεται μακάβριο. Άκου να μπορούμε, λέει, στον τάφο στα καλά καθούμενα. Και μη χειρότερα. Έλα, πάμε να φύγουμε...»

«Καλά, θα σου το πω αλλιώς τότε. Έλα να μπορούμε στον τάφο, να καπνίσουμε ένα τσιγάρο εκεί μέσα και να κάνουμε για λίγο παρέα στο φίλο μας από πιο κοντά. Δίπλα μας θα 'ναι... ούτε μισό μέτρο μακριά μας. Είμαι σίγουρος ότι, αν μας ακούει η ψυχή του, θα το θέλει...»

Οι τελευταίες του κουβέντες μ' έπεισαν.

«Μπαίνουμε!» είπα αποφασιστικά.

«Μπαίνω πρώτος», είπε ο Γιάννης και πήδησε

μέσα. Κάθισε κατάχαμα, κοίταξε γύρω κι ύστερα στράφηκε σε μένα: «Είναι απαίσια...» είπε. Χωρίς χρονοτριβή, πήδησα κι εγώ στον ανοιχτό τάφο.

Καθίσαμε αντικριστά, ακουμπώντας την πλάτη ο ένας εκεί όπου θα ήταν το κεφάλι του επόμενου κάτοικου κι ο άλλος εκεί όπου θα ήταν τα πόδια του. Την άλλη στιγμή ένιωσα μια κρουάδα στην ψυχή.

«Στενόχωρα είναι...» άκουσα να λέει ο Γιάννης. Είχα διαπιστώσει κι εγώ ότι οι αγκώνες μου ακουμπούσαν στα πλαϊνά τοιχώματα του τάφου. «Δεν μπορείς να κουνηθείς», συνέχισε εκείνος. «Και μυρίζει χωματίλα...»

«Τι περίμενες να μυρίζει; Ροδόσταμο;» είπα, ενώ είχα αρχίσει να νιώθω αναγούλα...

Ο Γιάννης έβγαλε τα τσιγάρα του.

«Έλα», είπε προσφέροντάς μου, «κάπνισε κι εσύ ένα, να κάνουμε παρέα στο φίλο μας για τελευταία φορά...»

«Ξέρεις ότι δεν καπνίζω...»

«Εσύ που δεν καπνίζεις θα πεθάνεις υγιής. Έλα, πάρε ένα...»

Το πήρα. Και είχα την αίσθηση ότι με τις πρώτες ρουφηξιές ένιωσα καλύτερα.

Δεν μπορώ να υπολογίσω πόση ώρα μείναμε μέσα στον τάφο. Μπορεί να ήταν λιγότερο από δέκα λεπτά... μπορεί και περισσότερο από μισή ώρα, που πέρασε με τον Γιάννη να μιλάει για τη ματαιότητα των εγκοσμίων. Κάποια στιγμή αποφασίσαμε να βγούμε και να φύγουμε, και σηκώθηκαμε ταυτόχρονα.

Τη στιγμή που βγάσαμε έξω τα κεφάλια μας είδαμε έναν γέρο άνθρωπο να στέκεται σαν άγαλμα δύο μέτρα πιο πέρα. Τα μάτια μας είχαν συνηθίσει το σκοτάδι κι έτσι – παρόλο που η σκοτεινιά της νύχτας γινόταν μεγαλύτερη από τα ψηλά κυπαρίσσια που φύτρωναν ολόγυρα – μπορέσαμε να διακρίνουμε ένα φόβο σχεδόν υπερφυσικό, που αποτυπώθηκε στο πρόσωπό του στο αντίκρισμά μας. Όπως μάθαμε αργότερα, ήταν κάποιος συνταξιούχος ο οποίος είχε διορισθεί φύλακας από το Δήμο, για να συμπληρώσει την πενιχρή σύνταξή του.

Ο άνθρωπος θα έκανε μάλλον τη συνηθισμένη του γύρα πριν κλείσει την εξώπορτα των νεκροταφείων και, καθώς περπατούσε, κατά πάσα πιθανότητα, θα άκουσε ομιλίες που έβγαιναν μέσα από έναν τάφο. Θα στάθηκε αμέσως ακίνητος και, καθώς συνεχίζονταν οι ομιλίες, θα σκέφτηκε σίγουρα ότι είχε παραλοΐσει. Έτσι, όταν είδε δύο

κεφάλια να εμφανίζονται ξαφνικά μέσα από έναν τάφο, θα παραλόισε εντελώς. «Οουουου...» έκανε ο Γιάννης, όμως δεν ξέρω αν το άκουσε ο άνθρωπος, καθώς είχε γυρίσει και το είχε βάλει στα πόδια πανικόβλητος, ουρλιάζοντας.

«Τόσο γρήγορα δε θα είχε τρέξει ούτε στα είκοσί του», σχολίασε ο Γιάννης όταν βγήκαμε στον καθαρό αέρα. Το αναπάντεχο αυτό περιστατικό μάς είχε φτιάξει το κέφι.

Γελώντας, φτάσαμε στην έξοδο των νεκροταφείων, όπου βρήκαμε το φύλακα να διηγείται αυτό το υπερφυσικό που του είχε συμβεί σε τρεις-τέσσερις άντρες, οι οποίοι, έτσι όπως γελούσαν, έδειχναν καθαρά ότι δεν τον έπαιρναν στα σοβαρά.

«Αυτοί ήταν!» είπε ο φύλακας μόλις μας είδε και μέσα σε μια στιγμή κατάλαβε ότι δεν επρόκειτο για φαντάσματα. Εμείς φορούσαμε τη στολή του μαθητή της Στρατιωτικής Ιατρικής Σχολής, με τον αριθμό 4 στις επωμίδες μας.

Την επομένη, την ώρα του πρωινού, είδαμε ξαφνικά να μπαίνει στο εστιατόριο ο αξιωματικός υπηρεσίας, να πλησιάζει τον αρχηγό της σχολής και να του λέει κάτι. Εκείνος σηκώθηκε αμέσως όρθιος.

«Οι δύο τεταρτοετείς μαθηταί», άρχισε να λέει, «οι οποίοι εθεάθησαν περί την ογδόη και τριάκοντα νυκτερινή της χθες, να βγαίνουν από έναν τάφο εις τα νεκροταφεία της Ευαγγελίστριας να παρουσιασθούν αμέσως». Το εστιατόριο κόντεψε να πέσει από τα γέλια που ακολούθησαν τα λόγια του.

Εγώ και ο Γιάννης σηκωθήκαμε αμέσως και πήγαμε μπροστά του.

Τελικά, τιμωρηθήκαμε με δέκα μέρες φυλακή και μας έκλεισαν στο πειθαρχείο, όμως το χειρότερο ήταν ότι ο Γιάννης, από τη νύχτα εκείνη που μπήκαμε στον τάφο, άλλαξε. Επιφανειακά δεν είχε αλλάξει καθόλου. Ήταν πάντα ο ίδιος που γνωρίζαμε όλοι: καλόκαρδος, χαμογελαστός, χιουμορίστας. Υπήρχαν, όμως, συχνά στιγμές που γινόταν αγνώριστος. Τότε μελαγχολούσε ξαφνικά και δεν είχε διάθεση για τίποτα, κάτι που ήταν εντελώς ασυνήθιστο για το χαρακτήρα του.

«Δεν έπρεπε να μ' αφήσεις να μπω στον τάφο εκείνο το βράδυ», μου είπε μια μέρα, την ώρα που επιστρέφαμε στη σχολή από το πανεπιστήμιο.

«Εσύ επέμενες. Το ξέχασες;» ρώτησα, εντυπωσιασμένος από την αλλαγή στη χροιά της φωνής του.

«Όχι, δεν το ξέχασα. Από τότε, όμως, σκέφτομαι ότι δε θ' αργήσουν να με βάλουν εκεί μέσα για πάντα».

Μου ήρθε να γελάσω, όμως, βλέποντας την έκφρασή του, συγκρατήθηκα.

«Γιάννη, τι είναι αυτά που λες; Για σύνελθε, σε παρακαλώ».

«Γιώργο, από εκείνο το βράδυ έχω εφιάλτες τη νύχτα. Την ώρα που καπνίζαμε μέσα στον τάφο, ένιωσα καθαρά να μου λέει κάτι μέσα μου ότι θα πεθάνω γρήγορα... Σιγά σιγά πάω να το πιστέψω...»

Αναστατώθηκα.

«Γιάννη, είσαι με τα καλά σου; Εσύ που ήσουν πάντα...» του είπα... του είπα... και τι δεν του είπα.

Την άλλη μέρα ήταν πάλι σαν την καλή χαρά.

\* \* \*

Τη μέρα που πήραμε το πτυχίο μας μου είπε ότι το βράδυ θα μου έκανε το τραπέζι.

«Γιατί;» ρώτησα. «Αν δεν το πρόσεξες, σου λέω ότι κι εγώ πήρα σήμερα το πτυχίο μου».

«Ναι, αλλά θέλω να σου κάνω το τραπέζι εγώ. Δεν ξεχνώ πόσα περάσαμε μαζί μέσα στη σχολή. Άλλωστε, σήμερα έχω πιο πολλά λεφτά από σένα», είπε, βγάζοντας ένα μάτσο χρήματα από την τσέπη του.

«Πού τα βρήκες;» απόρησα. «Λαχείο κέρδισες;»

«Πούλησα κάμποσα βιβλία μου σ' έναν τύπο στη Μελενίκου, απέναντι από το πανεπιστήμιο. Σχεδόν τσάμπα τα πήρε, αλλά χαλάλι του... άλλωστε, δε θα τα χρειαστώ...»

Δεν ήξερα τι να πρωτορωπήσω, καθώς είχε πολύ καιρό να ξεστομίσει τέτοια λόγια και σχεδόν είχα ξεχάσει αυτά που έλεγε μήνες πριν.

«Πούλησες τα βιβλία σου; Αυτά που διάβαζες τόσα χρόνια για να γίνεις γιατρός; Ύστερα, τι είναι αυτά που λες πάλι;»

Ο Γιάννης με κοίταξε σιωπηλός για μερικές στιγμές. Ύστερα, διαβλέποντας ίσως κάποια πρόθεσή μου, χαμογέλασε.

«Όχι, Γιώργο, δεν έχω παλαβώσει. Ούτε έχω ανάγκη να με δει γιατρός, αν αυτό σκέφτεσαι. Απλώς, από τη νύχτα εκείνη που μπήκαμε στον τάφο, έχω ένα προαίσθημα ότι θα πεθάνω γρήγορα...»

\* \* \*

Λίγες μέρες αργότερα ορκιστήκαμε. Την ώρα που κατεβαίναμε τα σκαλοπάτια του κεντρικού κτιρίου του πανεπιστημίου μετά την καθιερωμένη αναμνηστική φωτογραφία, ο Γιάννης με ρώτησε τι στόχους έβαζα τώρα μπροστά μου.

«Πρώτα πρώτα, να γίνω χειρουργός, όπως ήταν το όνειρό μου από τη μέρα που μπήκα στη σχολή. Κι ύστερα να φύγω όσο το δυνατόν πιο γρήγορα από το στρατό. Ο στρατός δεν ταιριάζει στο χαρακτήρα μου. Απλώς, δεν υπήρχε άλλος τρόπος να γίνω γιατρός, που ήταν το όνειρό μου. Εσύ; Τι στόχους βάζεις και τι όνειρα κάνεις τώρα πια που είμαστε γιατροί;»

Απέφυγε να μου απαντήσει, ωστόσο η σιωπή

του ήταν τόσο εύγλωττη... Ένωσα να αγανακτώ μαζί του, αλλά, μέρα που ήταν, δεν είπα τίποτα... Στον περίβολο του πανεπιστημίου αναμειχθήκαμε με άλλους νεο-ορκισθέντες και ύστερα από λίγα λεπτά ο φίλος μου ήταν ο χαρούμενος και ανέμελος τύπος που γνώρισα από την πρώτη μέρα που μπήκαμε στη σχολή, έξι χρόνια πριν.

Όλα αυτά τα θυμάμαι τόσο ζωντανά σαν να μην πέρασε μια μέρα...

\* \* \*

Λίγους μήνες αργότερα, ο Γιάννης σκοτώθηκε σε τροχαίο δυστύχημα...

Οδηγούσε ο ίδιος...

Κι ήταν μόλις είκοσι τεσσάρων χρόνων...

